HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) שבת ח., ב) בס"א: ברשות אחת, או: ברשות היחיד, ג) בס"א: ביה, ד) א"נ בלאחר יד [ח"מ],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והוא נתכוון וכו' ואייתוה פחו' פחות מד' אמות כצ"ל והד"א עם דיבור הקודם: (ב) ד"ה והא אי בעי וכו' לרקיע רה"י הוא והרי יכול: (ג) ד"ה נתנו בכלכלה וכו' לפיכך נכתב בספרים (ואי גרסי' וכו' אסורים) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ד) תום' ד"ה ובכלכלה וכו' אם למטה הוי רוחב שלשה כצ"ל תיבת כותל נמחק: [והגריעב"ץ גרס רוחב קלר שלשה]:

רב נסים גאון

לימא קסברי רבנן צדדין אסורין. איתה במסכת שבת בפרק מי שהחשיך לו בדרך, דהוינן בה בצדדי בהמה וצדדי אילן, אי כאילו עצמו וכבהמה עצמה דאמו ואסור להשתמש בהן בשבת אי לא. ובסופה פסקו ההלכה ואמרו הילכתא צדדין אסורין צידי צדדין מותרין. ואית דמקשי עלה ואמר וכי מאחר שנפסקה הלכה כי הצדדין אסורין למה מתמיהין בכאן בעירובין לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין וחוזרין (ודומין) [ודוחין] אותה לפי הפירוק שפירקו בסוף. ויש לי לפרק על זו הקושיא ולומר כי זה שאמרו בעירובין לימא קסברי רבנן צדדין אסורין אלו הדברים חוזרין לעיקר דברי רבנן, כל שהוא משום שבות לא גזרו א) עליו בין השמשות. וכשהגיעו הדברים לצדדים התמיהו ואמרו לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין בין השמשות. וחזרו ודחו כי בין השמשות לא גזרו רבנן אלא על אילן גופו אבל על צדדים [לא גזרו] אלא בשבת עצמה, אבל בבין השמשות לא גזרו.

א) נראה דצ"ל גזרו עליו בהשמ"ש.

ונתכווין לשבות בעיקרו ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקיף והא אי בעי מייתי לה דרך עליו כשרבים מכתפין עליו וכדעולא ᵃ דאמר עולא א עמוד תשעה ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב: מאי רבי ומאי רבנן דתניא נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו בתוך שלשה מותר ליטלו נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפילו למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב דברי רבי וחכמים אומרים כל מקום שאסור ליטלו אין עירובו עירוב וחכ"א אהייא אילימא אסיפא לימא קסברי רבנן צדדין אסורין אלא ארישא האי אילן היכי דמי אי דלית ביה ארבעה מקום פטור הוא ואי דאית ביה ארבעה כי נתנו בכלכלה מאי הוי אמר רבינא רישא דאית ביה ארבעה סיפא דלית ביה ארבעה וכלכלה משלימתו לארבעה

ורבי

והוא נתכוון לשבות בעיקרו. הלכך למטה מי' עירובו עירוב דמלי נפיק ליה חוץ לד' אמותיו כמה דבעי ולמשקליה ולאייתוייה (א) פחות מד' אמות עד לתוך ד' אמותיו ואע"ג דמשוינן להו ניהליה רשות היחיד לגבי קניית עירוב להקל לאו רה"י גמורה היא שלא יוכל להביא מחוצה להן לתוכן דהא לאו מחיצה איכא ולא חילוק רשות איכא ומאן קא משוי להו בית עירוב הוא דמשוי להו וכי איכוון לבית דהיתרא איכוון ולא לשוויה בית דאיסורא. למעלה מי' אין עירובו עירוב דהא כי נפיק ושקליה מייתי מרה"י לרה"ר ולקמן פריך הא אי בעי מייתי ליה דרך עליו: **ומאי למעלה ומאי למטה.** בדבר הנוטה שוה הוא ואי למעלה אית ביה למטה לית ביה ולא שייך ביה לשון מעלה ומטה אלא לשון גבוה ונמוך והכי איבעיא ליה למיתני נתנו באילן גבוה י' אין עירובו עירוב אין גבוה עשרה עירובו עירוב ומדתני מעלה ומטה משמע דזקוף ויכול להניח למעלה בגובהו או למטה בשיפולו: **דהדר זקיף.** בסוף נטייתו ומשכחת ביה מעלה ומטה בזקיפתו כגון דנטייתו כולה למטה מי' דאי למעלה מי' לא משכחת בזקיפתו מעלה ומטה: **והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו.** כי הוי חוץ לד' אמות נמי ולמעלה מי' כיון דד' אמותיו עולות עד לרקיע רה"י (ב) הרי יכול לעלות לאילן עד למעלה מעשרה וליטלו דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רה"י ומביאנו למקום שביתתו: **כשרבים מכתפין.** על נטיית הנוף שחוץ לד' אמותיו הנמוכה מי' דהויא רה"ר כדעולא וכי מייתי ליה למעלה מעשרה דרך אוירה של נטייה עובר באויר רה"ר וקיימא לן במושיט מרשות היחיד לרה"י דרך אויר רה"ר אפילו למעלה מי' חייב דתנן בפרק הזורק (שבת דף צו.) היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור המושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים: **עמוד ט'.** דוקא נקט ט' כדאמר ביציאות השבת (שם ח.) דפחות מג' ארעא סמיכתא היא דדרסי לה רבים מג' עד ט' לא מדרס דרסי לה מפני גובהה ולא כתופי מכתפי עלה מפני שנמוכה לכתף הלכך לאו רה"ר היא אלא כרמלית ט' חזיא לכתופי והוי רה"ר עשרה רה"י: **וזרק.** מתחילת ארבע לסוף ד': **ונח על גביו חייב.** דהויא לה עקירה והנחה מתחילת ד' לסוף ד' ברה"ר אבל אין רבים מכתפין עליו אע"ג דזרק ד' אמות ברשות הרבים כיון דלא הויא הנחה ברה"ר פטור: **למעלה מעשרה אין עירובו עירוב.** וכדאוקימנא מתניתין בנתכוון לשבות בעיקרו ונופו נוטה חוץ לארבע אמות והדר זקיף: **ואסור ליטלו.** אפילו האי דלמטה מעשרה אסור ליטלו למחר בשבת אם רצה לאוכלו משום דמשתמש באילן ואפילו הכי קני ליה עירוב בין השמשות דכיון דשמוש אילן שבות דרבנן הוא לא גזרו עליו בין השמשות ואי הוה בעי למשקליה ההיא שעתא מצי שקיל. כל איסור שבת ויו"ט דהוי מדרבנן קרי שבות: **בתוך ג'.** הניח עירובו באילן למטה משלשה סמוך לקרקע: **מותר ליטלו.** בשבת דכל למטה משלשה אפילו באילן לא גזרו עליו דהוי כארעא סמיכתא והכי נמי תנן בפרק בתרא (דף צט:) היו שרשיו גבוהין מן הארץ ג' לא ישב עליהן: **נתנו בכלכלה כו' אפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב.** לקמן מפרש בשאין האילן רחב ד': **ואסור ליטלו לא גרסינן.** דאי גרסינן אמאי מתמה לקמן אדרבנן ואמר לימא קא סברי רבנן צדדין אסורין ואדרבי לא מתמה ומשום דקיימי רבנן עליה ואמרין כל מקום שאסור ליטלו כו' לפיכך נכתב בספרים (ג) ואי גרסינן ליה טעמא משום דקסבר צדדין אסורין: **אילימא אסיפא.** דקאמר רבי נתנו בכלכלה עירובו עירוב ואמרי ליה רבנן הואיל וסוף סוף אסור ליטלו בשבת משום שימוש אילן אין עירובו עירוב דגזרו על השבות בין השמשות: **נימא קסברי רבנן צדדין.** דאילן אסורין כגון הכא דאינו משתמש באילן עצמו אי הוה שקיל לעירובו אפילו בשבת בכלכלה הוא דמשתמש שהוא צידי אילן ופלוגתא היא בפ' מי שהחשיך (שבת דף קנד:) איכא למ"ד אסור ואיכא למ"ד מותר והשתא נימא מהכא צדדין אסורין וניהוי ההוא דשרי כיחיד במקום רבים ותיהוי הך מתניתא סייעתא למאי דפסקינן התם הלכתא צדדין אסורים: **אלא ארישא.** קיימי רבנן דקאמר רבי נתנו באילן למטה מעשרה עירובו עירוב ואסור ליטלו ואמרי ליה רבנן אע"ג דהוא ועירובו ברה"ר (ב) כיון דאסור ליטלו בשבת משום אילן אסור ליטלו בין השמשות שהוא ספק ואין עירובו עירוב: **אי דלית ביה ארבעה.** רוחב: **מקום פטור הוא.** דכל פחות מרוחב ד' קי"ל ביציאות השבת דלא הוי רשות בפני עצמו ובטל אצל רה"ר ואצל רה"י אם עומד ביניהן כדאמרינן (שם דף ו.) עומד אדם על האסקופה נוטל מן העני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו ואפילו איסורא דרבנן ליכא והכא כי נתנו למעלה מעשרה לאו ברה"י הוא ואמאי אין עירובו עירוב הרי יכול ליטלו לרשות הרבים: **ואי דאית ביה ד'.** ומשום הכי קאסר ליה רישא סיפא אמאי מהני ליה כלכלה הא רשות היחיד הוא ואסור: **רישא דאית ביה ד'.** ומשום הכי למעלה מי' אין עירובו עירוב דהוא ברה"ר ועירובו ברה"י: **סיפא דלית בה (ג) ד'.** ומשום הכי לאו רה"י היא. וכלכלה דנקט משום דרבי סבר לה כר' יהודה דאמר [ע"ב] עירוב המונח למעלה מי' לא הוי עירוב ואפילו נתכוון לשבות למעלה אלא א"כ מונח על גבי מקום ארבעה הלכך אי לאו כלכלה ליכא עירוב על גבי מקום ארבעה אלא כלכלה משלימתו לארבעה:

וסבר

דהדר זקיף. וא"ת והיכי חשיב למעלה מעשרה רה"י הא גדייס בוקעין בו תחתיו ואפילו ר' יוסי בר' יהודה לא שרי אלא בהדרן מחיצות וי"ל דמיירי כגון שסתום תחת הזקיפה דלא מצי בקעי אי נמי כגון שיש גובה י' באותו זקיפה דחשיב רה"י אע"ג דגדייס בוקעין כמו עגלות כדאמר בהזורק (שבת צט.) דהוי רה"י אע"ג דתחתיהן הוי רה"ר: **והא** אי בעי מייתי לה דרך עליו. פ"ה דיכול לעלות באילן עד למעלה מעשרה וליטלו דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רה"י ויביאנו אצלו למקום שביתתו יש סבורים שר"ל שגם האויר שהוא למעלה מי' אפילו כנגד הנטייה שהיתה פחותה מי' הוי רה"י ולא עלה זה על דעת רש"י דלא הוי רה"י אלא כרמלית ומה שפירש ויביאנו למקום שביתתו אין לומר דהיינו לעיקרו של אילן דהא רה"ר גמורה ואע"ג דד' אמותיו חשבינן כרה"י היינו דוקא למהוי הוא ועירובו במקום אחד אבל להתיר להביא שם מרה"י או לאסור מרה"ר שם לא חשיב רה"י דהא לית ליה מחיצות ולא חלק רשות ומשני כשרבים מכתפים עליו על נטיית הנוף הנמוכה מי' דהוי רה"ר כדעולא וקיימא לן במושיט מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר אפילו למעלה מעשרה חייב דתנן בהזורק (שם דף צו.) היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים ונראה דלאו מושיט הוא אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לד' אמות וחייב אפילו זה כנגד זה כדאי' בהזורק (שם דף צז.) א"ר אלעזר המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת ומקום עקירתו והנחתו הוי רה"י וקשה אכתי אי בעי זריק ליה עד נגד מקום השביתה דזורק פטור ור"י מפרש והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו היינו שיניחנו על הנטייה שהיא כרמלית ויחזור ויביאנו לעיקרו של אילן שהוא מקום שביתתו ממש ומשני כשרבים מכתפין עליו דהשתא לא מצי מנח ליה על נטייה דהוי מוליא מרה"י לרה"ר והואיל ואי בעי זריק ליה עד נגד מקום השביתה ליכא למימר דכי זריק ליה נמי אכתי לא הוי עירוב אלא משום דד' אמות חשיבי רה"י ועולה עד לרקיע וכולי האי ודאי לא אמרינן הואיל אך קשה דאכתי משכחת לה דאינו חייב כגון בזה עוקר וזה מניח ד) אי נמי דכי מטי ליה עד מקום הנטייה יניח על ידו או על כתיפו למעלה מי' דהא דמחייב בהזורק מעביר למעלה מעשרה היינו דוקא בדלא נח למעלה מעשרה דהכי מוקי לה ההיא דפ"ק דשבת (דף ח:) גבי אסקופה דאם נטל ונתן שלשתן פטורין ופריך נימא תהוי תיובתא דרבא דאמר המעביר חפץ כו' ומשני התם לא נח הכא נח ונראה לי דבכל הנהו כיון דבקל יבא לידי איסור דאורייתא אפילו רבי מודה דגזרו עליו בין השמשות כדאמרינן לקמן (דף לד:) גבי קנה דרכיך דגזר שמא יקטום: **אי** דאית ביה ארבעה כי נתנו בכלכלה מאי הוי. דכיון דהאילן רשות היחיד הויא ליה כלכלה חורי רה"י וכחורי רשות היחיד אין לחוש אם גדייס בוקעים בו: **ובכלכלה** משלימתו לד'. פירש"י אף על גב דבראשו הוי ד' לא הוי רה"י הואיל ואין בתחתיו רוחב ד' ולא הוי רה"י אלא אם כן מתחיל להיות רחב ארבעה בתוך ג' הסמוכין לארץ ולא נראה דבשלהי פ' הזורק (שבת דף קא.) אמר עמוד גבוה י' ובראשו רחב ארבע אם למטה (ד) רוחב כותל שלשה זרק ונח על גביו חייב כיון דרוחב שלשה לא בקעי גדייס וצריך לומר באין בתחתיתו ג':

ורבי

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פי"ד מהלכות שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שמה סעיף י:

רבינו חננאל

ונתכוון לשבות בעיקרו, ומאי למעלה ומאי למטה דהדר זקיף. אי הוי למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, למעלה מעשרה טפחי' אין עירוב[ו] עירוב דהוא במקום אחד ועירובו במקום (אחד) [אחר]. ואמרינן והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו, פי' עליו על גופו של אדם, ובן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי. ויש או' הא לא איפשר דגרסינן בהמוציא תפלין לימא תיהוי תיובתיה דרבא דאמר המעביר חפץ מתחלת ד' לסוף ד' והעבירו דרך עליו כו', פי' עליו על כפיפתו של אילן. כשרבים מכתפין עליו, וכדעולא דאמר עמוד ט' ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב. מאי רבי ומאי רבנן, דתניא נתנו באילן (אפילו) למעלה מעשרה טפחים [אין] עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו, נתנו בכלכלה ותלאו באילן אפי' למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור לטלטלו דברי רבי, וחכמי' או' כל מקום שאסור לטלטלו אין עירובו עירוב. רבנן אהייא, אי נימא אסיפא אנתנו בכלכלה, נימא רבנן סברי צדדין אסורין להשתמש בהן, שהכלכלה התלויה באילן בצידי האילן היא. ואע"ג דגרסינן בסוף שבת והילכתא צדדין אסורין. הני מילי בשבת עצמה אבל בין השמשות לא גזרו בהו רבנן בצדדין איסורא. אלא ארישא נתנו על האילן עצמו, היכי דמי אי דלית ביה רוחב ד' טפחים, פחות מד' טפחים מקום פטור הוא, ואי דאית ביה ד' (אמות) [טפחים] כו'. ופירשה רבינא [רישא] דאית ביה [ד'] טפחים סיפא דלית ביה ד' טפחים, וכלכלה משלימתו לד' טפחים